

Райдуга

Леонід Полтава

Патріярхові-Ісповідникові Йосифові І

І. В'язень

Інтродукція

Софія і сніг —
Сива паморозь тисячоліть.
Над Дніпром — Володимир,
Хрест дрижить у залізних руках...
Мчить віхола по білих стежках,
Переносить татарське минуле
По драбинах століть...
Ви, що надто багато забули,
Не проспійть хоч себе, не проспійть!

Воркута

З хмари на хмару срібним лисом
Скаче голодний сибірський місяць.
Вовк, озвірівши від самотини,
Лиже пекучі сніжини,
Що пахнуть салом, чуреком, кумисом
І срібним лисом,
Недосяжним лисом!

Ох, ці безжальні сибірські ночі:
Людські очі — у вовчі очі,
Білі вітри — мов запінені пси...
Де ж ти. Боже, еси?!
Лапа — в капкан. За ґрати — рука.
Табір ЗеКа.

Під вітрами, підшитими зрубом,
Сплять, як підрубані, дроворуби.

Гаряча "буржуйка" танцює в бараці:
В червоно-п'яних черевиках на скрипах —
Кружляє між нарами, зойками й хрипом,
Танцює всю ніч — для всіх націй!

Сичать і чадять вогкуваті поліна.
Та полум'ям раптом обрісши по-горло,
Знов скаче "буржуйка", й червоні коліна
Втикає в обличчя, зчорнілі від горя.

Бушлати зітхають.
Розмерзаються рукавиці.
Сушена риба тріпоче...
На чорних стінах
Виступають промерзлі лица
Воркутської хуртовини —
Білі лица, лишайні лица...
Барак.
Заметіль.
Срібна лисиця...

А все таки — зірка прорвалася у небі!
Виходить — в розгулі відьомської ночі
Вона загорілась для тебе,
Щоб очі не вовчі, а зоряні очі,
Щоб свічка в цю ніч була над тобою,
Засвічена
Неземною рукою!

"Богородице Діво, радуйся!..."—
Світ зорі над Сибіром розлився.

*"Ой, радуйся, земле,
Син Божий народився!"*

Вий, віхоло, загробним звірем,—
Вифлеємська зоря — над Сибіром!
Не на тверді свят'юрських плит
Молиться Митрополит;
Не підхоплює Слова собор —
Лиш вітрів заполярний хор;

Не палає свіча Різдвяна —
Лиш примерзла зоря до вікна...
Налітайте ж сюди, сторожі,
Дивну свічку-зорю сторожіть,
Націляйтеся в неї,
Накидайтесь на неї —
Доки жар її світом іще не розлився!..

*"Ой, радуйся, земле,
Син Божий народився!"*

Карнавал

А від Львова до Києва —
Карнавал!
Палають церкви
І реве динаміт,
За обвалом обвал,
За провалом провал,
І на неба чолі —
Зливами піт.

Труби ревуть і свищать свистьолки,
"Ми сміло в бой пайдьом!" —
Шаленіє над містом,
В обтятих спідницях
Захекані пруть комсомолки
І очі — їх очі без пісні!

На шибениці — ікони,
На налигачеві — Марія,
На шнурках гойдаються
Зубцями униз тризуби;—
Вигуки і прокльони
Сунуть попід Софію,
Аж мурів тисячолітніх
Скрегочуть стотонні зуби;
Ангели довгоносі,
Підстрибуючи, пруть Хрещатиком,
Святий Петро — у тачці,
Підштовхуваний Ваалом;

Юрба
Розірвала Христа,—
Тільки ноги босі
Ще волочуть за карнавалом!..
(О, сибірська пурга, що звисає петлею
Над шевченківською землею!)

...Над Дніпром — Володимир.
Хрест дрижить у залізних руках...
А в кімнатці з дашком-картузиком,
У хаті під козацькою шапкою,
У полі під зоряним дахом,—
Молилась вселюдська Мати:

*"Не дай, Христе-Боже,
У неволі погибати!"*

Від гори святоюрської
До святокиївських гір
Встала райдуга, наче Слово —
Вінком благодаті Божим:
— Вір, Україно,
Всупереч маврам — вір!
І звір тебе не переможе!
Божа райдуга з Еспанії на Україну,
І з усіх країн — і у кожна країну!..
Громовиця обвалів.
Динаміт — і трибанний лебідь!
Зойкнув зірваний хрест,
Угрюваючи в ребра полів...
А вгорі,
В українському чистому небі,
Над запіненим карнавалом —
Непорушно-живі
Хрести журавлів.

Світ

Гримить сибірська каруселя.
Полярним вітром приграє —
До танцю смертного деревам

Московським вітром приграє!

Пилки гарячими зубами
Впиваються у соковите —
І, наче скраклі від удару,
Лягають сосни.
Ліси вмирають.

Ліси вмирають, щоб ожити
І щоглами пливти струнками,
І стати східцями,
І дерев'яними мисками,
В яких аж паруватиме пожива!
Сибірське жниво, біле жниво!
Людське приречення...
Вже все умерло. Тільки очі
— не вовчі! — зоряно-живі
Молитву Господа шепочуть.

І на завійній корогві —
На заметільній корогві —
Господнє чудо об'явилося:
Устала райдуга!
У ній
З небес усіх країн явилися
Найкращі барви!
Буре — стій!
Тут — моляться приречені,
Розстріляні хуртечами,
Без тіла — а катовані,
Без ланцюгів — а сковані;
Тут на скелі з крижаних плит
Молиться Митрополит!
У той день збожеволів чекіст:
Тисячі, що рубали дерева,
Підіймались, як духи, на райдужний міст
І не брали їх кулі крицеві!
І у тиші, що впала, неначе удар,
Спів з-за хмар над Сибіром розлився:

"Ой, радуйся, земле.

Син Божий народився!"

А вони йшли на райдугу, наче на міст,
Несучи із двох сосен хреста.—
І тоді-то уперше здригнувся чекіст,
Закрутивсь, заметавсь
І від власної кулі на сніг повалився...

*"Ой, радуйся, земле.
Син Божий народився!"*

Ой, зрадуйся, та Божая Мати!
Мати матерів — дай нам заспівати:

*"Воскрес днесь із небес,
Щоб спасти мир увесь!.."*

Дай нам заспівати!
Над Дніпром — Володимир,
Хрест дрижить у залізних руках...
Мчить віхола по білих стежках,
Переносить татарське минуле
По драбинах століть...
Ви, що надто багато забули,—
Не проспів же себе, не проспів!

II. Кардинал

Інтродукція

З-під Розп'яття — взяли розп'яти,
Не дали й попрощатися з нами...
Цвіль бараку — твоя палата,
Ліс тайги — вівтарі та брами;
Люд сибірський — твоя громада,
І замок — це твої уста.
Будеш тут,
Будеш тут аж до зради
І себе, і Христа!..

Десятки неповторних літ —
Тайга, тундра, прокльони, піт...
Дерев покоси... смертний крик...
Барак... погрози... большевик...
Десятки юродивих літ,
Що мали "обновити" світ,
Вселюдський світ — та без людини,
Народу цвіт — без України!..
Десятки літ — у порожнечу,
В осиний сніг, у заметіль, в хуртечу,
У реготання сніговій!..
О, неповторний духа бій!
Та що всі тернопільські битви,
Коли в душі — десятки літ
Мовчазної, безсмертної молитви
Проніс ти крізь сибірський сніг —
І переміг!

В дорозі

Сива сибірська нудьга...
Мертва сибірська пурга...
Біла від гніву тайга...
Серед ночі, повитої темними снами,
У барак увірвався чекіст:
— Сабірайся с вещами!
Зоря затріпотіла, мов свіча —
Зоря, примерзла до вікна бараку
Невтішно-гірко хтось крізь сон заплакав,
Хтось тихо скиглив, наче дитинча;
Всі спали покотом на нарах...
Лиш віч-на-віч чекіст і ти,
Вже високо,
Вже десь у Божих хмарах,
Яких ніхто не зможе досягти!..
Благословив ти з тих висот
Усіх, кому ім'я — народ,
Із ким ти жив, кому служив
І радо б душу положив,
Для кого всі десятки літ
Проніс так гордо честь і піт

Через сибірський переліг —
І переміг!

Зникає потягу закручена стріла...
Твій машиніст — із Київщини родом:
Його неначе доля зберегла
Для зустрічі із рідним, із народом,—
Довідавсь, православний, кого віз,
І, хоч мужчина — не ховає сліз...
Розтав Байкал... Повищали ліси...
Зникає сніг, як видиво примарне
Від сяйва Божої краси...
А ти вслухаєшся в далекі голоси,
І на крутім чолі — снуються думи хмарні;
Пливуть, пливуть вітрилами думки,
Дзвенять, дзвенять молитви водограї,—
І помахом дрижачої руки
Ти в машиністі — всіх благословляєш,
Усі народи, всі материки,
Всі космоси і — краї, і безкраї!
Далекий шлях із Воркути до Риму...
Молитву мовлять втомлені вуста...
Над димом потяга — могутній знак хреста
Розкинув руки владно, нескоримо...
У дим кадильниці
Ти обернув сибірський сніг,
Всім нам належачи — ти став собою,
Біблійним Йосифом підвівся над Землею!
Ти переміг в найважчому двобої,
І б'ють колеса по залізних реях:
Ти переміг! Ти переміг!! Ти переміг!!!

Рим

Над Вічним Містом—сонце, голуби
І небо — усміх вічної Мадонни...
Петра святого стоголосі дзвони
Звіщають новий день надії і журби,
І смутку й радості, спочинку й боротьби —
Життя земного неземні закони...

На римських вулицях — тисячоликий хор
Народів, націй і племен незнаних...
Пливуть річками всеземні прочани
На гойну площу, де Петрів собор.
Везуть калік... Ведуть сліпих — прозріти...
Сліпий веде сліпця... Тут зрячі і незрячі,
Стрункі й горбаті, ревні і ледачі...
І квітами по площі — діти...
І раптом — тиша, наче залп!
Вікно... Балькон... У білому — людина,
Яку Господь отут обрав за сина,
Щоб вивести народи із проваль,
Щоб колізей навіки був музеєм,
А не продовженням сибірських магістраль!
Благословляє води і народи
Отець Отців...

Упали на коліна
І білі, й чорні... Падають країни,
Віддаючи Всевишньому поклін,
Що підійма народи із колін!
Упала на коліна й Україна!..—
Благословляючи, чи знав,
Кого на площі він благословляв
Між ріками народу в ту хвилину?..
У тиші, що гула, як амонал,—
В старенькому плащі, на тверді римських плит,
Мов сизий голуб, наш стояв Митрополит —
Стояв його майбутній Кардинал.

Кардинал

Із далеких сибірських пустель
Ти приніс із собою хреста,
Для якого ні меж, ані стель;
Ти молитву приніс, що її шепотіли уста —
І спиняли сибірські сніги,
І змовкали в ту мить вороги;
І любов ти приніс, що плекаєм у серці своїм,
Із якою народний возводимо дім;
Ти нам Слово приніс,

Що колись в Назареті постало—
Будь же славний вівіки-віків. Кардинале!—
Ти, що хрест неземний в заметілях проніс,
Щоб свобода й добро Україну осяли,
Щоб земля обернулась із Острова Сліз
У Христові Сади,—
Кардинале!
Воркута... Рим і Львів...—
Скільки нам невідомих шляхів
Ти пройшов і ще пройдеши,
Щоб щастя засяло!..
Будь же славний вівіки-віків,
Всіх Знедолених Кардинале!

III. Патріярх

Тихий морок палати.
Поминальне десь здвони гудуть
Римське сонце — розтоплена ртуть.
Що це?— клітка, золочені ґрати? —
Поминальне десь дзвони гудуть...
О, душі ланцюгом на скувати!
Ковалі ланцюгів — пропадуть!
Ти підвівся, мов легінь крилатий,
В Україну торуючи путь:
Там під стріхами гасне вже річ,
Там і день обертається в ніч...
Навали громів, злив і бур
Вже витримав Твій сивий Юр!
А скільки вже впродовж віків
Прибив указів і замків
На Божій Брамі супостат!
І чи ж не йде на брата брат,
Чи ж не кляне сестра сестру,

І чи по Тибрі і Дніпру
Не кураї та ворожнечі?..
— Не ждіть! Я смертю не помру!
Я йду дорогою Христа:
Без ваших згод — на ветхі плечі
Беру народного хреста;

Беру в мої старечі руки
Мільйони тих, що відійшли,
Беру усі хрести, всі муки,
Щоб відродилися орли,
Щоб там, де висне чад-розбрат,
Підвівсь як твердь — Патріярхат!
Задріботів секретар-каламар:
— Немає курії згоди...—
Кинуло душу в жар:
— Хто тебе нищить, мій народе?!
Тридцять третій минув, і кінці у воду?..
Ми вже вирости! Знов і знов:
Хто оплатить упівську кров?
Греки, рими чи інші крими
І іже з ними, і іже з ними?..
Досить!

Досить чужих постанов!
Секретар-каламар задочком відходить..
Котяться, котяться Тибру води,
Перегукуються заводи.
За палатою — Вічний Рим,
Але серце летить у незриму:
— Не побачиш мене старим,
— Вічний Риме!
Знов, крилатий, пливеш,
Наче лебідь, на рідні води:
Вічний Київ — серце Твого народу,—
У старому полоні...
І шукають стривожено броду
Заливахи і Горської спутані коні,
І Кобзар підійма п'ястука до небес,
Мов ньюйоркська Свобода — не версти і милі:
— Дух народу в Тобі воскрес!
Не втопити нікому дніпрові хвилі!
— Не потрібні мені ні багатство, ні слава:
Патріярхат — це Держава,
І на гробі безмозглих комун —
Прапор ОУН!
А все інше? — нащо ж мені, брате?
Пригадай, як за віщого Кия

Шанував мій народ і Петра, і Андрія,
А вони ж, любий брате, нічого не мали,
Тільки сандали
Та в серці — Віру.
Так у теплій римській палаті
Війнуло Сибіром.
Сипле снігом, мов з рукава,
Світова морозівка — Москва
Проникає в далекі парафії,
Роздає поцілунки мафії
Міжнародня приبلуда Москва,
Всеімперська зануда — Москва.

Задріботів секретар-каламар:
— Немає курії згоди...—
Кинуло душу в жар:
— Ми незнищимі, о мій народе!
Всі покоління встають у імлі,
Мертві, живі й нерожденні ще — з нами!

Ось ми пливем журавлями-ключами,
Щастя шукаєм на рідній землі...
Ставлю ж гніздо над колисками хат —
УКРАЇНСЬКИЙ Патріархат!

Рівно лягли рядки на папері.
Секретар-каламар ростав у імлі...
Зачинилися ковані двері —
Відчинилось Майбутнє моєї землі,
Княжого Кия Землі.